

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Aluehallintovirasto

Yhteisöllisen asumisen omavalvontaan ja valvontaan liittyvät keskeiset asiat

Ylitarkastaja Marja-Leena Lantto Valvira ja ylitarkastaja Anita
Paavola Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

20.3.2024

Yleistä yhteisöllisestä asumisesta 1/4

- Sosiaalihuoltolain kotiin annettavia palveluja ja asumispalveluja koskevia säännöksiä uudistettiin 1.1.2023 alkaen.
 - Tavoitteena kehittää ja monipuolistaa asumispalveluja joustavammiksi ja paremmin asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaaviksi.
- Yhteisöllinen asuminen korvasi aikaisemman palveluasumisen.
Yhteisöllisestä asumisesta säädetään sosiaalihuoltolain 21 b pykälässä.
 - Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa.
 - Yhteisöllistä asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee sitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentanut ja hoidon ja huolenpidon tarpeensa kohunnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Yleistä yhteisöllisestä asumisesta 2/4

- Tuotetaan useille sosiaalihuollon asiakasryhmille.
- Perustuu hyvinvointialueen asiakkaalle tekemään palvelutarpeen arviointiin, asiakassuunnitelmaan ja hallintopäätökseen yhteisöllisen asumisen järjestämisestä.
- Asunnon/huoneen hallinta perustuu huoneenvuokralainmukaiseen vuokrasopimukseen.
 - Kyse on asiakkaan kodista.

Yleistä yhteisöllisestä asumisesta 3/4

- Asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaiset palvelut ja niiden järjestäminen arvioidaan erikseen.
 - Huomioitavaa, että yhteisöllisessä asumisessa asiakkaiden palveluiden tarpeeseen ei ole vastamassa yksikössä ympärivuorokauden läsnä olevaa henkilöstöä.
 - Asiakkaan pitää pystyä tarvittaessa hälyttämään apua esimerkiksi turvapuhelimen tai turvarannekkeen avulla.
 - Ei voi rinnastaa ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, vaikka kotihoidon palveluja (käyntejä) on mahdollista järjestää myös yöaikaan.

Yleistä yhteisöllisestä asumisesta 4/4

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella on meneillään hanke, jossa luodaan tietoon perustuva ennakointimalli yhteisöllisen asumisen väestötason tarpeiden ennakointiin (julkaisu arviolta loppuvuodesta 2024):
 - yhteisölliseen asumiseen sopivien asiakkaiden tunnistaminen
 - asiakasmäärien ennakointi
 - arvioidaan vaikutukset henkilöstötarpeisiin, asiakkaisiin, palvelujärjestelmään.

Palvelujen tuottaminen yhteisöllisessä asumisessa

1/2

- Palvelut järjestetään asumisesta erillisinä sosiaalipalveluina tai muina asiakkaiden tarvitsemina palveluina.
- Eri asiakkaiden ja asiakasryhmien palvelutarpeet voivat poiketa toisistaan palvelujen tavoitteiden, sisällön ja määrän suhteen.
 - Suurin osa tarvitsee kotihoitoa ja erilaisia tukipalveluja, lisäksi esimerkiksi sosiaaliohjausta tai sosiaalista kuntoutusta.
 - Palvelutarpeisiin vastaamisessa huomioidaan asiakkaiden mahdolliset erityistarpeet.

Palvelujen tuottaminen yhteisöllisessä asumisessa

2/2

- Palvelut voidaan organisoida ja toteuttaa eri tavalla.
 - Palvelut voi tuottaa yksi tai useampi yksikön ulkopuolinen yksityinen tai julkinen palveluntuottaja.
 - Palvelut voi tuottaa osin tai kokonaan palveluyksikön oman henkilöstön toteuttamina.
- Palvelunjärjestäjällä ja palveluntuottajalla on vastuu asiakkaiden tarpeiden mukaisten palvelujen järjestämisestä ja asiakkaiden oikeuksien toteutumisesta.
 - Vastuu korostuu, jos palvelunjärjestäjä ja palveluntuottaja eivät ole sama taho tai jos palveluyksikössä tuotetaan erilaisia palveluja.

Sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta 1/3

- Hyvinvointialue vastaa siitä, että yhteisöllisen asumisen asiakkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa.
 - Asiakkaalla pitää olla mahdollisuus sosiaaliseen vuorovaikutukseen sekä osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävään ja ylläpitävään toimintaan.
- Toteuttamisesta voi vastata esimerkiksi järjestö tai yksityinen palveluntuottaja.
- Toimintayksikön vastuuhenkilö vastaa sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan toteuttamisen kokonaisuudesta.

Sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta 2/3

- Sisältö suunnitellaan yhdessä asiakkaiden kanssa ja heidän tarpeisiinsa perustuen.
 - Sisällön pitää vastata asiakkaiden toiveita ja tarpeita sekä tukea sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä.
- Toiminnan pitää olla suunnitelmallista ja tavoitteellista sekä toteutua säännöllisesti.
 - Voi olla erilaista eri yksiköissä ja voidaan toteuttaa myös yksikön ulkopuolella.
- Toiminnan sisältö ja asiakkaiden palvelujen tarve määrittää toteutukseen osallistuvan henkilöstön määrän ja osaamistarpeet.

Sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta 3/3

- Omavalvontasuunnitelmasta käydä ilmi sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan sisältö ja palvelun tuottamisen resurssit.
- Omavalvonnalla on varmistettava sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan riittävyys ja sisällön asianmukaisuus.

Palvelujen pitää vastata asiakkaiden palvelutarvetta

1/2

- Hyvinvointialue vastaa siitä, että asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista huolehditaan ja että hän saa päätöksessään myönnetyn mukaisesti tarvitsemansa palvelut.
 - Asiakkaan palvelutarpeen muutoksia tulee seurata säännöllisesti.
- Jos/kun asiakkaan toimintakyky ja palvelujen tarve muuttuu, hänelle on tehtävä palvelutarpeen arviointi, päivitettävä palvelusuunnitelma ja tehtävä niihin perustuva päätös palvelun myöntämisestä.
- Mikäli asiakkaan toimintakyky alenee ja palvelujen tarve lisääntyy niin, että hänellä on ympärivuorokautisen hoidon tarve, tulee palvelutarpeen mukaiset palvelut järjestää viipymättä.

Palvelujen pitää vastata asiakkaiden palvelutarvetta

2/2

- Asiakkaan etu on huomioitava, kun arvioidaan voidaanko ympärivuorokautisen palveluasumisen palvelut tuoda asiakkaalle yhteisölliseen asumiseen (kun niitä toteutetaan samassa rakennuskokonaisuudessa).
- Ympärivuorokautiseen palveluasumiseen siirtymisen syyksi ei riitä, että järjestely olisi palveluntuottajalle käytännöllisin ratkaisu.
- Iäkkäiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa henkilöstömitoitus on 1.4.2023 alkaen vähintään 0,65.
 - Tämä huomioitava hybridiyksiköissä.

Omavalvonta yhteisöllisessä asumisessa 1/2

- Ensisijainen tapa valvoa ja varmistaa toiminnan laatu ja asianmukaisuus.
- Laadukas yhteisöllinen asuminen toteutetaan siten, että asiakas kokee elämänsä turvalliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi.
- Asiakasturvallisuuden ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi hyvinvointialueen ja palveluntuottajan on omavalvonnallisesti seurattava ja arvioitava asiakkaiden toimintakykyä ja palvelujen tarvetta.

Omavalvonta yhteisöllisessä asumisessa 2/2

- Asiakkaiden palvelujen tarpeet voivat vaihdella.
 - Asiakkaiden palvelutarpeisiin vastaaminen siten, että varmistetaan asiakasturvallisuuden ja potilasturvallisuuden toteutuminen.
 - Sisältää palveluiden järjestämisen, tuottamisen ja toteuttamisen siten, etteivät asiakkaan fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja taloudellinen turvallisuus vaarannu.
- Omavalvontasuunnitelman laatimisesta vastaa vastuhenkilö yhdessä henkilöstön kanssa.
- Hyvinvointialueen on huolehdittava siitä, että palveluiden tuottamisen vastuista sekä omavalvonnasta asiakasturvallisuuden ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi on sovittu.

Sosiaalihuoltolain 42 pykälän mukainen omatyöntekijä

- Sosiaalihuollon asiakkaalle on nimettävä asiakkuuden ajaksi omatyöntekijä.
- Omatyöntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 pykälässä tarkoitettu ammattihenkilö.
- Erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijän tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä ja tehtävä on hoidettava virkasuhteessa.

Henkilöstö ja vastuuhenkilö 1/2

- Yhteisöllisessä asumisessa on kyse sosiaalipalvelusta.
 - Toiminnan johtamisessa on oltava sellaista sosiaalihuollon asiantuntemusta, joka tukee asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisten ja turvallisten palvelujen järjestämistä sekä laadukkaiden palvelujen kokonaisuutta.
- Palveluntuottajan on nimettävä palveluyksikköön vastuuhenkilö tai eri palvelualoille vastuuhenkilöitä, joiden tulee johtaa toimintaa ja omavalvonnalla varmistaa, että palvelut täyttävät niille säädetyt edellytykset.
- Palveluyksikön vastuuhenkilöllä tulee olla toiminnan edellyttämä asianmukainen koulutus, kokemus ja ammattitaito.

Henkilöstö ja vastuuhenkilö 2/2

- Mikäli palveluyksikkö tuottaa yhteisöllisen asumisen lisäksi myös yksikössä asuvien asiakkaiden tarvitsemat sosiaalipalvelut, tulee:
 - yksikön henkilöstön määrän
 - koulutuksen ja osaamisen
 - tehtävärakenteen vastata asiakkaiden palvelujen tarvetta ja turvata laadukkaat palvelut.

Henkilöstön riittävyys, koulutus, osaaminen sekä kielitaito 1/2

- Palvelujen järjestäjän ja palvelujen tuottajan on huolehdittava siitä, että yksikön henkilöstö (määrä, koulutus, osaaminen, henkilöstörakenne) vastaa asiakkaiden määrää ja palvelujen tarvetta kaikissa sosiaalipalveluissa ja kaikkina aikoina.
- Tukipalvelujen henkilöstön ei tarvitse olla sosiaalihuollon ammattihenkilöitä, vaan henkilöstön osaamistarpeet määräytyvät palvelun sisällön mukaan.

Henkilöstön riittävyys, koulutus, osaaminen sekä kielitaito 2/2

- Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammattihenkilöllä ja muilla asiakastyöhön osallistuvilla työntekijöillä, kuten hoiva-avustajilla, tulee olla tehtävien edellyttämä riittävä suullinen ja kirjallinen kielitaito kommunikoida ja olla vuorovaikutuksessa asiakkaiden sekä läheisten kanssa.
 - Työnantajan velvollisuutena on arvioida ja varmistaa se, että työntekijöillä on riittävä kielitaito.

Yhteisöllisen asumisen toimitilat ja asunnot 1/2

- Yhteisöllisen asumisen toimitilojen tulee olla esteettömät ja turvalliset ja niiden tulee turvata asiakkaiden oikeus yksityisyyteen.
- Yksikön asuntojen tulee vastata asiakkaiden tarpeita, lähtökohtaisesti vähintään 20 neliömetriä. Asuntojen kokoon vaikuttaa muun muassa asiakkaan toimintakyky ja tarpeet sekä se, muuttaako hän asuntoon yksin vai esimerkiksi puolison kanssa.
- Asunnon koon tulee tukea itsenäistä selviytymistä ja tarvittavien apuvälineiden käyttöä sekä mahdollistaa avustamisen.

Yhteisöllisen asumisen toimitilat ja asunnot 2/2

- Asunnoissa pitää olla:
 - omat saniteetitilat
 - tarvittavat keittiötilat tai keittiövaraus
 - riittävästi tilaa oleskeluun ja lepoon.
- Yksikön yhteisten tilojen tulee mahdollistaa asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden mukainen sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta.
- Omavalvonta on ensisijainen keino huolehtia toimitilojen asianmukaisuudesta. Viime kädessä valvontaviranomainen tekee kokonaisharkinnan perusteella arvion toimitilojen asianmukaisuudesta.

Yhteisöllisen asumisen turvallisuussuunnitelmat 1/2

- Yhteisöllisen asumisen kiinteistön pelastussuunnitelmien laadinnasta vastaa pelastuslain (379/2011) 15 pykälän mukaan rakennuksen haltija.
- Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia, rakennuksen haltijan tulee laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa.
- Pelastuslain (379/2011) 18 pykälän mukaan poistumisturvallisuussuunnitelman laadinta palveluasumisen ja tukiasumisen yksiköissä on toiminnanharjoittajan vastuulla.

Yhteisöllisen asumisen turvallisuussuunnitelmat 2/2

- Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan hyvinvointialuetta tai yritystä tai yhteisöä, joka hyvinvointialueen kanssa tehdyn sopimuksen perusteella vastaa toiminnan tuottamisesta
 - Hyvinvointialueen tulee sopia palveluntuottajan kanssa paloturvallisuuteen ja pelastusturvallisuuteen liittyvät vastuut.

Yhteisöllisen asumisen verkkosivut

- Valvira ja aluehallintovirastot ovat laatineet yhteistyössä Yhteisöllisen asumisen verkkosivut
- [Tutustu tarkemmin yhteisöllisen asumiseen Valviran verkkosivuilla](#)